



Dzikich kaczek jest kilkadziesiąt gatunków, z tego kilkanaście występuje u nas. Wśród nich najpospolitsze, spotykane u nas to: krzy ówka, cyranka, cyraneczka, podgorzałka, płaskonos, czernica i głowienka

### Jak wygląda krzy ówka ?

Krzy ówka. Kaczor w upierzeniu godowym, tj. od października do maja, ma grzbiet i skrzydła brązowo-szare, na skrzydłach fioletowo-niebieskie lustro w kształcie rombu, biało i czarno obramowane. Głowa i górna część szyi ciemnozielona, błyszcząca. Dolna część szyi i pierś rdzawa, na środku szyi biały pierścień, podbrzusze szarobiałe, ogon długości 6 cm (4 pokrywy nadogonowe są czarne o zielonkawym połysku, haczykowato wygięte do góry i do przodu). Krzy ówka-samica różni się od kaczora upierzeniem. Głowa ma brunatnoszarą, z boku głowy od dzioba przez oko przechodzi ciemny pasek. Ogon brunatnoszary, bez czarnych zakręconych piórek. Takie samo, lecz trochę ciemniejsze, bardziej brunatne upierzenie ma kaczor w okresie letnim. Dziób zgniętozielony, przy nasadzie czarno kropkowany, z czarnym paznokciem. Wiosła pomarańczowe.

# Dzikie Kaczki

### Jak wygląda cyranka ?

Cyranka. Kaczor w okresie godowym ma wierzch głowy brązowy z dwoma białymi paskami przechodzącymi od dzioba wzdłuż oczu. Dolna część głowy, szyja i pierś brązowe, ciemno czarne. Grzbiet brunatny. Skrzydła popielate, upstrzone, z białymi smugami wzdłuż piór (barkówki) i zielonym lusterkiem obrzeżonym z przodu i z tyłu białym paskiem. Podbrzusze od połowy białe. Ogon brązowoszary. Dziób prawie czarny, wiosła ciemnoszare. W okresie letnim kaczor podobny jest do samicy, z tym jednak, że zachowuje godowe upierzenie skrzydeł. Cyranka-kaczka ma barwy upierzenia mniej wyraźne, brak jej białej smugi z boku głowy, ma jaśniejszą głowę i szyję. Pierś oraz podbrzusze białe, brązowo znaczone. Lusterko mniej wyraźne niż u kaczora, szarozielonkawe.

### Jak wygląda cyraneczka?

Cyraneczka. Kaczor ma głowę i górna część szyi w zimie i na wiosnę rdzawo-brązowe. Z boków głowy przez oczy ciągną się zielone pasy o metalicznym połysku, obramowane w skłami, białymi paskami. Upierzenie szyi, grzbietu i skrzydeł brązowopielate z czarnymi i białymi paskami. Pierś białoszara, ciemniej znaczona. Lotki brązowe, podbrzusze białe. Pióra przyogonowe od góry i spodu czarne z zielonym połyskiem, z boku białe. Na skrzydłach lusterko czarnozielone, biało obramowane od przodu i tyłu. Ogon brązowy. Dziób czarny. Wiosła ciemnoszare. W okresie letnim kaczor zmienia częściowo upierzenie, ma wtedy grzbiet, szyję i pierś szarobrunatną. Takie właśnie upierzenie ma samica przez cały rok z tym jednak, że jej barwy są bardziej mdłe, podczas gdy u kaczora są ostre i wyraźne.

### Jak wygląda podgorzałka ?

Podgorzałka. Kaczor w upierzeniu godowym ma głowę, szyję i pierś rdzawobrązowe, wyraźnie oddzielone od piersi białe podbrzusze. Grzbiet ciemnobrązowy, brzuch biały. Skrzydła brunatno-czarne z białym lusterkiem i czarnym, metalicznie połyskującym obramowaniem. Dziób i nogi ciemnoszare. U osobników dorosłych oczy białe. W okresie letnim kaczor niewiele zmienia swoje upierzenie; jedynie głowa, szyja i pierś stają się ciemniejsze, brunatno-czarniawe. Samica jest opierzona podobnie jak kaczor z tym jednak, że jej barwy są mniej żywe. Podbrzusze szarobiałe, zlewające się z piersią.

### Jak wygląda płaskonos?

Płaskonos. Kaczor w upierzeniu godowym ma głowę i górna część szyi zieloną, metalicznie połyskującą, pierś i dolna część szyi białą. Podbrzusze rdzawe, a przy ogonie czarne. Grzbiet brązowo-czarny. Skrzydła jasnopielate z białymi smugami, lusterko zielone z metalicznym połyskiem, biało obrzeżone od przodu i tyłu. Ogon brązowo-biały, boczne sterówki jaśniejsze, środkowe ciemniejsze. Dziób czarny, wysoki i w kształcie przy nasadzie, a podwójnie szeroki, płaski na końcu. Nogi ceglastoczerwone. W upierzeniu letnim kaczor podobny jest do kaczki. Samica ma grzbiet ciemnobrunatny, pierś brązowobrązową, podbrzusze jasnobrązowe z ciemnymi plamkami. Skrzydła ciemnobrunatne, lusterko zielonoczarniawe, matowe. Dziób ciemnobrunatny.

### Jak wygląda czernica?

Czernica. Kaczor w upierzeniu godowym ma głowę, szyję, pierś i grzbiet czarne, na głowie zwisający czubek. Skrzydła czarne z białym lusterkiem. Barwa czarna ma metaliczny, fioletowy połysk. Boki i brzuch białe. Podbrzusze brunatne, a przy ogonie prawie czarne. Ogon brunatno-czarny. Dziób i nogi niebieskawoczarne. W okresie letnim kaczor zmienia barwę piór z czarnej na ciemnobrązową bez połysku. Samica ma głowę, szyję, pierś, grzbiet i skrzydła ciemnobrunatne. Brzuch biały, boki brunatnawe. Przy dziobie jasna obwódka. Samica podobnie jak samiec ma czubek na głowie, jest on jednak nieco mniejszy.

## Jak wygląda głowienka?

Głowienka. Kaczor ma w upierzeniu godowym głowę i górny czubek szary brzoźwi, dolny czubek szary, pierś i górny czubek grzbietu czarny. Skrzydła i grzbiet popielate, czarno-falowane, lusterko popielate, boki białe ciemno znaczone, podbrzusze popielate, ciemniej czernione. Przy ogonie z góry pióra czarne, od spodu brązowe. Nogi zielonopopielate. Samica ma głowę, szyję i pierś brązowoczerwone, na piersiach białe plamki. Skrzydła i grzbiet popielatobrunatne, brzuch biały i brązowo czerniony. Przy ogonie pióra od spodu i z wierzchu brązowe.

## Jak odróżnić kaczki młode od starych?

Młode kaczki mają dziób miękki, łamliwy, co sprawdza się przez podniesienie kaczki za górny czubek dzioba, trzymając go poziomo. Młode kaczory w pierwszym upierzeniu podobne są do samic. Młoda kaczka krzyżówka ma wosłki ciemnoszare, stara za (od drugiego roku) pomarańczowoczerwone.

Jaka jest wielkość dzikich kaczek?

- Krzyżówka jest "mniejsza od kaczki domowej. Długość 60 cm, rozpiętość skrzydeł 90 cm, masa do 1,5 kg.
- Cyranka - długość 40 cm, rozpiętość skrzydeł 60 cm, masa 0,4 kg.
- Cyraneczka - długość 35 cm, rozpiętość skrzydeł 50 cm, masa 0,4 kg.
- Podgorzałka - długość 35 cm, rozpiętość skrzydeł 70 cm, masa 0,7 kg.
- Płaskonos - długość 50 cm, rozpiętość skrzydeł 75 cm, masa 0,8 kg.
- Czernica - długość 40 cm, rozpiętość skrzydeł 75 cm, masa 1 kg.
- Głowienka - długość 55 cm, rozpiętość skrzydeł 80 cm, masa 1,2 kg.

## W jakich warunkach terenowych przebywają dzikie kaczki?

Kaczki występują u nas na terenie całego kraju w okolicach, w których woda stwarza im odpowiednie warunki bytowania. Nie wszystkie jednak gatunki reprezentowane są wszędzie w jednakowym nasileniu. Znajdują one siedlisko nad rzekami, starymi korytami rzek, stawami, jeziorami, mokradłami i torfowiskami oraz małymi strumyczkami i rowami. W okresie późnej jesieni występują tylko przy większych wodach. Warunek konieczny dla ostoi kaczek to wody zarówno te szuwarami, z niedużym choćby kawałkiem odkrytej wody. Wiosną bytują wszędzie, gdzie znajdą choć trochę wody, a więc nad kałami polnymi, rowami i wylewami na łąkach.

## Kiedy są lęgowe kaczki?

Kaczka buduje gniazdo na wzniesieniu nad wodą w ród sitowia, w kępie krzaków lub w dziupli starego pnia, a czasami poza obrębem wody, w krzakach, młodnikach lub na łące, nawet w znacznej odległości od wody. Krzyżówki wykorzystują niekiedy stare gniazda innych ptaków znajdujące się w lesie na wysokich drzewach z dala od wody. W kwietniu - maju kaczka składa jaja w liczbie 6-14 sztuk, koloru jasnozielonego lub różowo-zielonego. Po 3-4 tygodniach (zależnie od gatunku) następuje wylęg. Młode krótko po wylęgu (6-12 godzin) wychodzą z matką na wodę i zdolne są do samodzielnego życia. Po 4-8 tygodniach (zależnie od gatunku) zaczynają latać. Całkiem młode kaczki nazywają się kłapakami, starsze, które próbują lotu, podlotkami. W wylęgu i wychowie młodych kaczor nie bierze udziału, natomiast kaczka jest bardzo troskliwą matką.

## Czym żywi się kaczka?

Kaczka żywi się wodorostami, trawami, drobnymi rybami, owadami, ziarnem zbóż oraz ikrą ryb. Właściwie zjada wszystko, co może przełknąć. Kaczki włącznie (krzyżówka, cyranka, cyraneczka i płaskonos) lęgowe od zimy do rana, kaczki nurkowe (głowienka, podgorzałka i czernica) lęgowe w dzień. W sierpniu - wrześniu kaczki zaczynają przeloty w poszukiwaniu lęgów. Po zachodzie słońca przelatują na obfite wody lub polne (złoty) i tam przebywają przez noc, a rano wracają do swego siedliska (sady). Kaczki przed zapadnięciem na lęg kilkakrotnie okrążają je i, jeżeli nie widzą dla siebie żadnego niebezpieczeństwa, zapadają, w przeciwnym razie odlatują daleko i potem wracają znowu na rozpoznanie i ewentualny zapad.

## Jaki jest tryb życia kaczek?

Kaczki są ptakami przelotnymi. Przylatują do nas wczesną wiosną (w początkach marca) i odlatują w październiku (podgorzałka już we wrześniu). Niektóre spośród krzyżówek pozostają u nas przez zimę, jeżeli znajdują odpowiednie warunki bytu - niezamarzające oparzeliska. W okresie godowym kaczki żyją parami i w tym czasie podczas lotu pierwsza leci przeważnie kaczka, a za nią kaczor. W okresie lęgowym, kiedy samice siedzą na gniazdach, kaczory początkowo zbierają się w stada, a potem zaszywiają się w szuwarach, gdzie wypierają się. Kaczki latają bardzo szybko (do 60 km/h) wywołując lotkami charakterystyczny gwizd (szczególnie krzyżówki); w czasie długiego lotu ustawiają się zawsze w klucz lub na linii prostej, skierowanej do kierunku lotu. Kaczki są bardzo ostrożne i trudno jest je podejść blisko na otwartej wodzie, jedynie w lecie dosiadają do twardo i niechętnie się podrywają. Cyranki, cyraneczki i podgorzałki różnią się pod tym względem od innych i dają się łatwiej podejść. Kaczka nurkuje bardzo dobrze. Zestrzelona nad wodą, jeżeli nie spadnie martwa, ginie myliwemu z oczu, gdyż nurkuje pod wodą dopływa do szuwarów lub brzegu i tam wystawia z wody tylko dziób albo wychodzi na ląd i ukrywa się w przybrzeżnych łąkach.

## Słowniczek

- Ciąg - przelot ptaków określonymi trasami
- Lusterko - połyskujące plamki na skrzydłach kaczki
- Krykucha - kaczka wychodowana do wabienia kaczorów
- Sady - zbieranie się ptaków na jednym akwenu
- Tabun - wielkość ilości kaczek
- Wosłki - o nogach ptaków posiadających błon pławnych
- Ziarniki - oczy
- Zapady - wieczorne zloty ptaków na odpoczynek
- Pierzenie się - zmiana upierzenia u ptaków